

DOI: <https://doi.org/10.55505/sa.2025.2.12>
UDC: 631.15:633.8(478)

PROVOCĂRI ȘI OPORTUNITĂȚI ÎN DEZVOLTARE A SECTORULUI PLANTELOR AROMATICE ȘI MEDICINALE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Vasile URĂTU, ORCID: 0009-0004-3162-0621

Universitatea Liberă Internațională din Moldova, Republica Moldova

Correspondență: Vasile URĂTU - e-mail: luivasileuritu@gmail.com

Abstract. The subsector of aromatic and medicinal plants (AMP) has significant economic importance, representing a valuable source of raw materials for various industries; however, its potential remains insufficiently exploited under the conditions of the Republic of Moldova. This subsector experienced its peak development in the 1990s, while at present it is in a phase of stagnation, primarily due to inadequate cluster organization at the level of all actors involved in the value chains. The aim of this study is to analyze the challenges and identify opportunities for the development of the AMP subsector in the Republic of Moldova. The main challenges include the lack of effective cooperation among producers, processors, and distributors, quality and standardization issues, as well as production constraints reflected in slow growth rates and the use of underdeveloped technologies. At the same time, opportunities are driven by the expansion of the global market, the potential for developing value-added products, and the promotion of sustainable cultivation and processing methods. The results of the analyses and research conducted allowed for the formulation of conclusions and recommendations for the sustainable development of the AMP subsector, to be implemented by both value chain actors and public authorities responsible for the sustainable organization of national cluster activities.

Keywords: *Aromatic plants; Medicinal plants; Cluster; Challenges; Opportunities; Value chain; Sustainability.*

Rezumat. Subsectorul plantelor aromatice și medicinale (PAM) are o importanță economică semnificativă, constituind o sursă valoroasă de materii prime pentru diverse industrii, însă potențialul său rămâne insuficient valorificat în condițiile Republicii Moldova. Acest subsector a cunoscut o dezvoltare maximă în anii 1990, iar în prezent se află într-o fază de stagnare, determinată de organizarea deficitară a clusterului la nivelul tuturor actorilor implicați în lanțurile valorice. Scopul cercetării constă în analiza provocărilor și identificarea oportunităților de dezvoltare a subsectorului PAM în Republica Moldova. Printre principalele provocări se numără lipsa unei cooperări eficiente între producători, procesatori și distribuitori, problemele de calitate și standardizare, precum și limitările de producție, reflectate în ritmul lent de creștere și utilizarea unor tehnologii insuficient dezvoltate. În același timp, oportunitățile sunt generate de creșterea pieței globale, potențialul de dezvoltare a produselor cu valoare adăugată și promovarea metodelor durabile de cultivare și procesare. Rezultatele analizelor și cercetărilor realizate au permis formularea unor concluzii și recomandări pentru dezvoltarea durabilă a subsectorului PAM, necesare implementării atât de către actorii lanțurilor valorice, cât și de către autoritățile publice responsabile de organizarea sustenabilă a activității clusterului național.

Cuvinte-cheie: *Plante aromatice; Plante medicinale; Cluster; Provocări; Oportunități; Lanț valoric; Durabilitate.*

INTRODUCERE

Importanța plantelor aromatice și medicinale (PAM) se manifestă la nivel economic, ecologic, social și sanitar, fiind deosebit de relevantă atât pentru Republica Moldova, cât și pentru întreaga regiune a Europei de Est. Subsectorul PAM face parte din sectorul horticol, care prezintă un potențial semnificativ de dezvoltare, fiind susținut de cererea constantă pe piețele regionale și internaționale, de factori de producție favorabili, de sprijinul autorităților și donatorilor, precum și de experiența acumulată în timp. Aceste condiții facilitează dezvoltarea sustenabilă a clusterului național pentru plante aromatice și medicinale (Melnic et al., 2024).

Plantele aromatice și medicinale reprezintă specii vegetale, cultivate în cultură sau colectate din flora spontană, care datorită compoziției lor chimice prezintă proprietăți farmaceutice și sunt utilizate în terapia umană și veterinară. Cultivarea PAM contribuie la valorificarea terenurilor cu productivitate redusă, diversificarea activităților agricole și creșterea veniturilor fermierilor (Zbancă et al., 2017).

Scopul prezentului articol constă în analiza subsectorului PAM, iar rezultatele cercetărilor oferă informații valoroase pentru dezvoltarea durabilă, facilitarea cooperării actorilor din lanțurile valorice și integrarea produselor finale în canale de distribuție mai avantajoase prin dezvoltarea unor parteneriate durabile.

Plantele medicinale și aromatice reprezintă o componentă importantă a biodiversității naturale din numeroase țări și aduc contribuții semnificative la sănătatea publică, la economiile locale și la conservarea patrimoniului cultural, influențând bunăstarea populațiilor, în special a grupurilor vulnerabile, cum ar fi vârstnicii, copiii și femeile din mediul rural (Padulosi et al., 2002). Deși progresul farmacologic a fost rapid, cunoașterea privind distribuția, diversitatea genetică, ecologia și conservarea acestor specii a avansat mai lent, ceea ce subliniază necesitatea unor cercetări complementare.

Tendențele actuale în agricultură, orientate spre practicile ecologice și implicarea activă a comunităților locale în conservarea și utilizarea durabilă a resurselor naturale, favorizează abordări inovatoare în valorificarea plantelor medicinale și aromatice, care sunt mai participative și mai adaptate nevoilor locale (Cotelea, 2019). Creșterea numărului de organizații implicate în acest domeniu, accesul la noi instrumente pentru prospectarea și analiza biodiversității, precum și tranziția de la sistemele tradiționale de conservare către inițiative orientate spre utilizare durabilă, reprezintă oportunități pentru revizuirea obiectivelor de cercetare și consolidarea parteneriatelor, creând sinergii la nivel național și un mediu politic mai favorabil (Gonceariuc et al., 2019b).

Viitorul subsectorului PAM depinde de capacitatea de a armoniza conservarea cu utilizarea eficientă a resurselor și de adaptarea agriculturii la provocările globalizării economice, în special în ceea ce privește organizarea lanțurilor valorice (Gonceariuc et al., 2019a). Cercetările și analizele prezentate în acest articol oferă concluzii și recomandări pentru dezvoltarea durabilă a subsectorului plantelor aromatice și medicinale, având relevanță atât pentru actorii economici din lanțurile valorice, cât și pentru autoritățile publice și instituțiile responsabile de organizarea și coordonarea activității clusterului național în subsectorul plante aromatice și medicinale.

MATERIALE ȘI METODE

Pentru realizarea cercetărilor au fost utilizate ca surse analiza subramurii plantelor aromatice și medicinale (PAM) din Republica Moldova, date statistice privind evoluția sectorului agrar, cu accent pe culturile aromatice și medicinale, precum și literatura de specialitate.

În baza documentelor de stat și a strategiilor naționale – precum Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova Europeană 2030” (SND 2030), Strategia Națională de Dezvoltare Agricolă și Rurală 2023-2030 (SNDAR 2023-2030, aprobată prin HG 56/2023), Strategia Națională de Reducere a Riscurilor Dezastrelor 2024-2030 (SNRRD 2024-2030, aprobată prin HG 804/2024), Programul Național de Adaptare la Schimbările Climatice (HG 624/2023), Agenda de Reformă a Planului de Creștere 2025-2027 (HG 260/2025) și Programul Național de Dezvoltare a Horticulturii 2022-2026 – provocările și oportunitățile de dezvoltare a subsectorului PAM prezentate în articol se aliniază direcțiilor strategice pentru dezvoltarea durabilă și oferă o imagine clară asupra priorităților naționale.

Analiza tendințelor comerțului internațional cu produse din PAM, atât în ceea ce privește importul, cât și exportul, precum și identificarea direcțiilor prioritare de dezvoltare sustenabilă, indică faptul că Uniunea Europeană reprezintă un actor-cheie pe această piață, iar poziționarea geografică favorabilă a Republicii Moldova creează premise reale pentru dezvoltarea durabilă a subsectorului la nivel național.

În procesul de cercetare au fost utilizate următoarele metode: analiza strategică a dezvoltării, sinteza politicilor de stat, metoda comparativă, regresia și evaluarea bazată pe matricea cu indicatori factoriali.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Cooperarea pe orizontală și crearea unor grupuri de producători bine organizate, în cadrul unui cluster național în sector, va permite dezvoltarea subsectorului plantelor aromatice și medicinale într-un ritm mult mai rapid și sustenabil, în special în ceea ce privește exportul și diversificarea piețelor de comercializare. Un aspect important pentru acest sector este organizarea internă a actorilor – producători, procesatori și sectorul de cercetare-extensie – în vederea diversificării gamei sortimentale de arome și sporirii atractivității produselor derivate din PAM, prin unificarea ofertei Republicii Moldova la nivel internațional.

Pentru a evidenția potențialul subsectorului plantelor aromatice și medicinale, este important să analizăm importanța și avantajele generale ale acestuia, având în vedere potențialul său mare de dezvoltare.

În primul rând, acest subsector prezintă o importanță economică semnificativă, fiind o sursă valoroasă de materii prime pentru diverse industrii. Piața globală a produselor pe bază de plante aromatice și medicinale a depășit 150 miliarde USD în anul 2025, înregistrând o creștere anuală de aproximativ 7–8 %. Plantele aromatice și medicinale reprezintă materii prime esențiale pentru multiple industrii, printre care se numără:

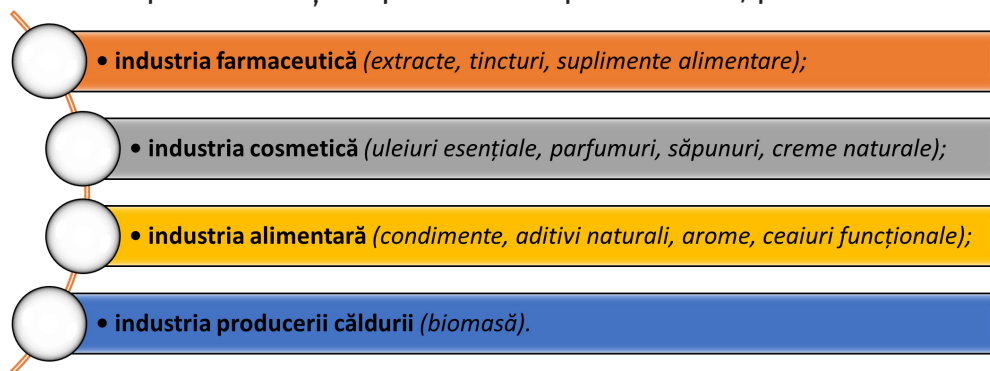

Figura 1. Dimensiunile analizei oportunităților de dezvoltare sustenabilă a sectorului PAM

Sursa: Elaborat de autor în baza surselor (Gonceariuc et al., 2019a; Zbancă et al., 2024)

Totodată, plantele aromatice și medicinale reprezintă o oportunitate sigură de export pentru producătorii din Republica Moldova, generând surse importante de venit pentru fermierii din mediul rural. Aceste oportunități pot fi sintetizate astfel:

- PAM pot fi cultivate pe suprafețe reduse, cu investiții moderate, dar cu valoare ridicată la hectar (de exemplu, lavanda, coriandrul, menta ș.a.);
- Uleiurile esențiale și plantele uscate obținute prin procesarea tehnologică au o cerere constantă pe piețele regionale și internaționale;
- PAM sunt culturi melifere, ceea ce permite diversificarea activităților apicultorilor și a tipurilor de miere colectate, facilitând concomitent crearea unei game mai variate și atractive de produse apicole pentru export;
- Avantajul competitiv al subsectorului PAM în Republica Moldova se datorează condițiilor pedoclimatice excelente.

Datele privind randamentul, prețurile medii și profitul estimativ pentru cultivarea plantelor aromatice și medicinale sunt prezentate în tabelul 1.

Tabelul 1. Analiza principalilor indicatori economici ai cultivării PAM în Republica Moldova

Planta	Randament, ulei (kg/ha)	Preț mediu, (EUR/kg)	Profit brut estimativ (EUR/ha)
Lavandă	40–60	40–70	1 600–4 200
Salvie	15–25	60–100	900–2 500
Mentă	30–50	40–60	1 200–3 000
Coriandru	20–30	35–55	700–1 600
Mușețel	10–15	80–120	800–1 800

Sursa: Elaborat de autor în baza surselor (Chisnicean, 2019; Cotelea, 2019; Goncariuc, 2019a; Goncariuc et al., 2019b; Zbancă et al., 2022a; Zbancă et al., 2022b)

În al doilea rând, acest subsector prezintă pentru Republica Moldova o importanță ecologică semnificativă, contribuind la menținerea biodiversității și sănătății solului. Subsectorul PAM include numeroase plante melifere, care atrag polenizatori (albine, fluturi) și reduc necesarul de substanțe chimice agrotehnice; participă activ în rotația culturilor din asolamente, refacând structura solului și diminuând eroziunea acestuia; promovează practici agricole prietenoase mediului, prin protecția culturilor împotriva dăunătorilor și insectelor nocive; iar diversitatea speciilor (cimbru, isop, lavandă, coriandru etc.) permite cultivarea pe terenuri marginale, valorificând suprafețele neproductive din exploatațiile agricole.

De asemenea, cultivarea plantelor aromatice și medicinale nu necesită fertilizare intensivă sau irigare abundentă, acestea fiind rezistente la secetă și adaptate condițiilor climatice extreme tot mai frecvente. PAM pot fi integrate ușor în sisteme agroecologice și ecologice, promovând sustenabilitatea prin combinarea protecției mediului, dezvoltării rurale și sănătății publice, precum și dezvoltarea durabilă a agriculturii cu o amprentă redusă de carbon, prin asigurarea unui echilibru optim între sănătate, bunăstare, consum responsabil și protecția ecosistemelor terestre.

În al treilea rând, subsectorul PAM reprezintă un furnizor esențial de resurse naturale pentru sănătatea umană, datorită compușilor bioactivi pe care îi conține (uleiuri esențiale, flavonoide, taninuri, alcaloizi etc.), care au efecte antiseptice, antiinflamatoare, antispastice și calmante. Acești compuși sunt utilizați pe scară largă în medicina tradițională și fitoterapie pentru prevenție și tratament natural. De exemplu: menta are efect digestiv și calmant; mușețelul posedă proprietăți antiinflamatoare și antiseptice;

salvia este antibacteriană și tonică; iar lavanda are efect sedativ și regenerant cutanat. Organizația Mondială a Sănătății (OMS) recunoaște în prezent peste 20 000 de specii de plante medicinale cu potențial terapeutic, care pot completa medicina modernă fără sinteză chimică, având aplicații importante și în industria cosmetică și în producția de suplimente naturale.

În sfârșit, subsectorul plantelor aromatice și medicinale are o importanță socială și rurală de neînlocuit, reprezentând o sursă semnificativă de venit și ocupare pentru fermierii mici și medii din mediul rural, prin următoarele aspecte:

- oferă alternative economice și creează locuri de muncă sezoniere (la recoltare, uscarea, sortare și procesare), încurajând totodată antreprenoriatul rural feminin, de exemplu prin producerea de produse cosmetice naturale, ceaiuri sau uleiuri artizanale;
- consolidează identitatea locală prin promovarea plantelor tradiționale, cu potențial de recunoaștere ca branduri regionale, legate de tradiții, religie și cultură (de exemplu: busuioc moldovenesc, mentă basarabeană, ivanceai de Zăbriceni, cimbru de câmp, mușețel, salvie etc.);
- sprijină dezvoltarea turismului rural și aromaterapeutic, prin organizarea fermelor de lavandă, festivaluri și evenimente tematice, contribuind la promovarea imaginii Republicii Moldova ca destinație ecologică și atracție turistică a lanurilor în floare.

În contextul Republicii Moldova, acest subsector al PAM se confruntă și cu unele lacune care limitează valorificarea maximă a potențialului său. Argumentarea provocărilor pentru dezvoltarea subsectorului PAM este realizată coerent, fiind formulată în context regional și internațional, ceea ce este extrem de important pentru promovarea dezvoltării durabile a sectorului analizat. Pentru subsectorul PAM autohton, principalele erori strategice specifice naturii acestora sunt prezentate în figura 2.

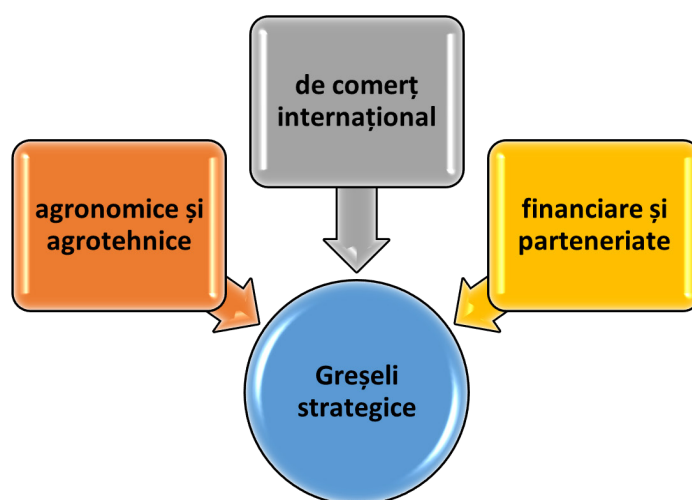

Figura 2. Clasificarea greșelilor strategice de dezvoltare propriei subsectorului PAM din Republica Moldova

Sursa: Elaborat de autor în baza surselor (Zbancă et al., 2022b; Zbancă et al., 2024)

În continuare, vom analiza structural unele dintre cele mai frecvente greșeli în dezvoltarea subsectorului autohton de plante aromatice și medicinale pentru obținerea uleiurilor esențiale, precum și cele legate de comerțul internațional. Studiul teoretic al acestor aspecte a permis structurarea lor pe direcții distincte, evidențiind problema, consecințele acesteia și soluțiile posibile, prezentate în tabelul 2.

Tabelul 2. Analiza principalelor greșeli în dezvoltarea subsectorului PAM în Republica Moldova

Greșeala		Rezultatul studiului		
strategică	frecvență	Problema	Consecința	Soluția
AGRONOMICĂ ȘI AGROTEHNICĂ	1. Alegerea greșită a speciei sau varietății de PAM	se aleg plante „la modă” (lavandă, mentă, salvie, coriandru) fără o analiză pedoclimatică sau de rentabilitate locală	randament scăzut, pierderi de ulei, costuri mari de extracție	studii pedologice + teste pe 1 ha pilot; corelare cu chemotipul dorit de piață (de exemplu, lavandă cu linalool $\geq 40\%$)
	2. Lipsa controlului calității chimice (chemotip)	comercializarea produsului sub denumirea de „ulei de lavandă”, însă compoziția chimică nu este conformă standardului ISO aferent, ceea ce determină respingerea lotului la controlul calității	pierdere de clienți B2B / contracte internaționale	analiza chemotipului pentru fiecare lot; păstrarea profilului chimic (trasabilitate completă)
	3. Recoltare și distilare neoptime	recoltare prea timpurie sau târzie; distilare realizată la presiune sau durată necorespunzătoare	conținut scăzut de compuși activi, miros dezechilibrat	formarea operatorilor de distilerie; controlul senzorial și fizico-chimic după fiecare extracție
	4. Utilaje ineficiente sau improvizate	folosirea alambicurilor artisanale, neetanșe sau contaminate	oxidare, impurități, degradare aromatică și dificultate în asigurarea trasabilității și inofensivității produselor finale	inox alimentar AISI 304/316; curățare cu abur și control HACCP
	5. Subestimarea importanței certificării „bio” / „eco”	neobținerea certificării ecologice, chiar dacă plantele sunt cultivate în mod natural	imposibilitatea accesului la piețe premium (Germania, Franța)	contractarea organismului certificat înainte de plantare și conversia terenurilor cultivate
DE COMERȚ INTERNAȚIONAL	1. Lipsa cunoașterii cerințelor REACH / CLP (UE)	exportul realizat fără verificarea statutului legal al substanței chimice și fără respectarea clasificării obligatorii	blocaj la vamă, distrugerea sau returnarea lotului	colaborarea cu consultantul REACH/CLP; exportul doar după verificarea înregistrării
	2. Uzanțe contractuale neconforme și documentație incompletă	utilizarea contractelor neconforme și absența CoA, SDS sau a certificatelor de origine	export respins sau amânat	fiecare lot = set complet: Contract + CoA + SDS + factura + packing list + EUR.1 + certificat fitosanitar (dacă e cazul)
	3. Ignorarea standardelor de etichetare și ambalare	etichete doar în limba română, fără pictograme sau avertismente inflamabilitate	amenzi sau interdicție de comercializare în UE	etichete multilingve + pictograme hazard, cod lot, date de contact producător
	4. Neglijarea trasabilității și a codificării loturilor	lipsa evidenței „lot- parcelă - dată distilare”	imposibilitate de retragere controlată în caz de problemă	implementarea sistemului simplu de lot cu trasabilitate
	5. Lipsa testării pieței înainte de scalare	producție mare fără contracte ferme sau studii de piață	stocuri nevândute, oxidare ulei	„Market test” – 5-10 kg trimise la distribuitori UE pentru feedback înainte de scalare a producerii mari
	6. Absența unui branding clar sau poziționarea greșită a produsului	accent exclusiv pe preț, fără integrarea unei povești locale sau a unui branding coerent, chiar și prin organizarea în cadrul unui cluster național	imposibilitatea de diferențiere față de concurență și marje reduse	brand național dezvoltat în baza clusterizării subsectorului, care poate fi promovat mult mai sustenabil și fără a crea confuzii prin promovarea brandurilor mici ale companiilor locale
	7. Neutilizarea avantajelor vamale (Acord UE-RM)	exportatori care nu folosesc certificate EUR.1 sau statut „Approved Exporter”	pierderea competitivității prin taxe vamale	obținerea statutului „exportator aprobat” la Serviciul Vamal al RM
	8. Lipsa asigurării transportului (INCOTERMS greșit)	livrare DDP fără cunoașterea taxelor la destinație sau fără asigurarea marfii	pierderea integrală în caz de incident	folosirea EXW / FOB la începutul tranzacției; asigurarea cargo obligatorie pentru produsele volatile

Sursa: Elaborat de autor în baza surselor (Zbancă et al., 2017; Balan et al., 2023; Padulosi et al., 2002; Türkekul & Yildiz, 2021)

Ultima componentă a greșelilor strategice în dezvoltarea subsectorului PAM din Republica Moldova (Figura 2) se referă la strategiile financiare și la parteneriate. Aceste probleme apar frecvent în acest subsector, în opinia noastră, din cauza unei planificări insuficiente sau chiar a lipsei acesteia.

În primul rând, se remarcă absența unui plan de flux de numerar sezonier, care determină apariția perioadelor de deficit de lichidități, deoarece ciclul de producție este relativ lung – de la plantare, recoltare și distilare, până la vânzarea produselor către clienți autohtoni și străini.

În al doilea rând, utilizarea contractelor informale de export, bazate doar pe corespondență electronică, expune producătorii locali la riscuri semnificative legate de calitate, penalități, litigii, escrocherii și fraude. Lipsa unor contracte scrise, aliniate la cerințele INCOTERMS și cu clauze clare de control al calității, reduce securitatea tranzacțiilor comerciale.

O altă problemă majoră este lipsa culturii antreprenoriale și a cooperării locale, ceea ce determină fermierii mici și mijlocii să acționeze individual, de multe ori fără experiență în comerțul internațional, suportând costuri ridicate. Această abordare limitează accesul la certificări comune și la piețe externe, spre deosebire de modelele de succes bazate pe cooperative de producție, clustere agroindustriale și export asistat, aplicate în unele țări din regiune, cum ar fi Bulgaria și România.

În continuare, pe baza analizei principalilor indicatori economici ai cultivării PAM în Republica Moldova, structurării greșelilor strategice și evaluării celor mai frecvente componente ale acestora, precum și prin prisma studiului literaturii de specialitate, putem identifica și formula oportunități posibile pentru dezvoltarea sustenabilă a subsectorului PAM (aromatice, medicinale și pentru uleiuri esențiale), structurate pe cinci dimensiuni (Figura 3).

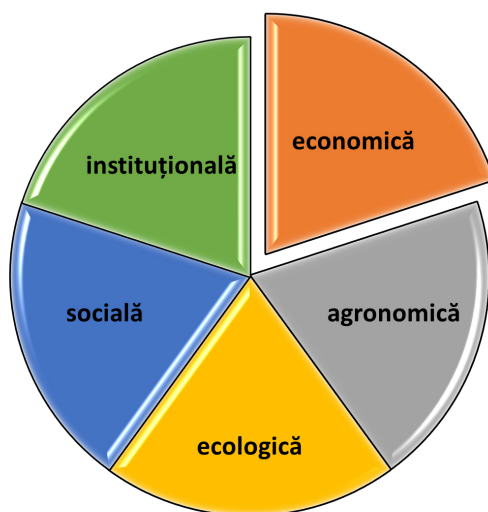

Figura 3. Dimensiunile analizei oportunităților de dezvoltare sustenabilă a sectorului PAM

Sursa: Elaborat de autor în baza surselor (Balan et al., 2023; Türkekul & Yildiz, 2021)

De menționat că Republica Moldova, datorită condițiilor pedoclimatice deosebit de prielnice, beneficiază de un context favorabil pentru dezvoltarea sustenabilă a subsectorului plantelor aromatice, medicinale și pentru uleiuri esențiale. Culturile precum lavanda, coriandrul, menta, salvia, busuiocul, mușetelul sau cimbrul se adaptează foarte bine specificului local, asigurând randamente stabile și calitate înaltă. Astfel, în ultimul deceniu, suprafețele cultivate au crescut constant, de la aproximativ 3 000 ha în 2010 la peste 10.000 ha în 2024, cu o concentrare sporită pe lavandă, salvie și coriandru. Pro-

ducția finită este orientată preponderent spre export, principalele piețe fiind România, Germania, Franța, Austria și Polonia. Cererea globală pentru uleiuri esențiale și plante aromatice înregistrează o creștere anuală de 8–10%, ceea ce creează perspective economice solide. În plus, schimbările climatice favorizează dezvoltarea unor specii mediteraneene, oferind Republicii Moldova un avantaj comparativ în producția regională.

În continuare, pe fiecare dintre cele cinci dimensiuni prezentate în figura 3, vom expune opinia personală, rezultată din studiul monografic, privind oportunitățile distincte ale subsectorului.

Din perspectiva oportunităților economice și de piață, subsectorul PAM din Republica Moldova dispune de mai multe avantaje competitive. În primul rând, accesul preferențial la piața Uniunii Europene, facilitat de Acordul de Liber Schimb DCFTA, permite exportul fără taxe vamale al uleiurilor esențiale, plantelor medicinale și produselor cosmetice naturale. Certificările „Organic” acordate de organisme internaționale sunt apreciate pe piețele premium din UE, unde produsele ecologice obțin prețuri cu 25–30% mai mari. Cererea tot mai mare a piețelor din Europa de Vest pentru produse bio, naturale și sustenabile creează perspective favorabile pentru producătorii locali. Totodată, certificarea ecologică națională MD-ECO, recunoscută în UE, permite costuri de certificare mult mai reduse comparativ cu alte state. Alte oportunități includ dezvoltarea produselor finite cu valoare adăugată ridicată – uleiuri esențiale ambalate, mixuri aromaterapeutice, săpunuri, lumânări aromatice și cosmetice naturale – și promovarea turismului rural și aromaterapeutic prin ferme de lavandă, distilerii artisanale și ateliere educaționale. Industria farmaceutică (de exemplu, S.C. Balkan Pharmaceuticals S.R.L., BioLife S.R.L.) și cea a parfumeriei naturale (de exemplu, „Viorica Cosmetic” S.R.L., „Yarba Beauty” S.R.L.) înregistrează o cerere în creștere pentru compuși naturali puri, fără sinteză chimică, ceea ce sporește potențialul de export al sectorului.

Din perspectiva dimensiunilor agronomice și ecologice, subsectorul de plante aromatice și medicinale pentru uleiuri esențiale prezintă trei oportunități principale:

1. Adaptarea climatică excelentă – solurile (în special cernoziomurile) și clima semiaridă oferă un mediu optim pentru specii precum lavandă, busuioc, isop, coriandru, cimbru și salvie. Rotația culturilor etero-oleaginoase în asolamente reduce presiunea de dăunători, refacând fertilitatea solului și sprijinind agricultura conservativă;
2. Utilizarea terenurilor marginale – permite valorificarea suprafețelor slab productive (în pantă sau aride) fără necesitatea irigațiilor intensive, reprezentând un indicator de eficiență ecologică.
3. Organizarea unei activități circulare cu deșeuri minime – deșeurile de plante aromatice și medicinale rezultate după distilare pot fi utilizate pentru compost sau ca biomasă energetică. Combinarea acestei biomase cu sisteme solare și biogaz permite crearea unui model agro-industrial sustenabil.

Pe lângă aspectele economice și ecologice, subsectorul prezintă oportunități de dezvoltare socială în mediul rural. Activitățile tehnologice (cultivare, distilare și procesare primară) generează locuri de muncă permanente și sezoniere, contribuind la ocuparea forței de muncă, în special pentru femei și tineri, consolidând coeziunea socială. Dezvoltarea cooperativelor locale sau a clusterelor agroindustriale, inspirate din modelele din România și Bulgaria, reduce costurile de producție, îmbunătățește calitatea și crește prezența pe piața locală, regională și internațională. Acest proces integrează lanțul valoric local, sprijină economia circulară și sporește reziliența economică a comunităților rurale. Diversificarea activităților agricole prin ferme de lavandă și mușețel oferă oportunități pentru turism verde și agroturism aromaterapeutic, constituind un vector complementar de dezvoltare economică și promovare a patrimoniului rural.

Ultima dimensiune a oportunităților de dezvoltare sustenabilă a subsectorului PAM este cea instituțională, care se manifestă prin două direcții principale:

- aplicarea politicilor și programelor naționale de dezvoltare, inclusiv cu aportul partenerilor de dezvoltare. Un exemplu relevant este Strategia Națională de Dezvoltare Agricolă și Rurală a Republicii Moldova (SNDAR 2023–2030), care include linii pentru culturi etero-oleaginoase, distilare, procesare ecologică și programe de granturi, investiții și finanțări nerambursabile oferite de ODA, AIPA, IFAD, GIZ sau Livada Moldovei. Acestea sprijină achiziția de distilerii moderne, certificarea bio/eco, dezvoltarea brandurilor rurale și investițiile în energie regenerabilă agricolă.
- Integrarea în inițiative europene, prin participarea la programe și proiecte de cercetare privind agricultura plantelor aromatice și medicinale pentru uleiuri esențiale, biochimie și sustenabilitate (de exemplu, Horizon Europe / Green Deal), precum și prin cooperarea regională cu țări precum România, Ucraina și Bulgaria, pentru transfer tehnologic și marketing comun.

Generalizând, în tabelul de mai jos sunt prezentate principalele direcții strategice recomandate pentru subsectorul plantelor aromatice și medicinale din Republica Moldova pentru perioada 2026–2030, cu indicarea domeniului, oportunității și rezultatului scontat.

Tabelul 3. Direcții strategice recomandate pentru PAM în Republica Moldova, anii 2025–2030

Domeniu	Oportunitate concretă	Rezultat scontat
Agronomie	Extinderea culturilor pe terenuri marginale	Creșterea suprafeței cu 25% fără presiune asupra solului și cu reziliență sporită la secete
Calitate	Crearea laboratorului național	Creșterea competitivității exportului și formării loialității clienților finali
Branding	Lansarea și promovarea mărcii naționale	Consolidarea identității regionale și promovarea comună pe plan internațional
Tehnologie	Distilerii modulare cu energie regenerabilă	Reducerea costurilor și ampretei de carbon, sporind competitivitatea produselor
Cooperare	Cooperative de distilare și export	Creșterea puterii de negociere și a accesului pe piețe externe
Asociere	Organizarea corectă și sustenabilă a actorilor lanțurilor valorice	Crearea unui cluster național pentru organizarea sustenabilă și creșterea competitivității prin produse diversificate
Educație	Cursuri + Proiecte + universități	Formarea specialiștilor locali și a unei rețele de profesioniști pentru transfer de cunoștințe și expertiză

Sursa: Elaborat de de autor în baza surselor (Zbancă, 2022a; Zbancă, 2022b)

Viitorul subsectorului și al industriei plantelor aromatice și medicinale va depinde nu doar de inovațiile tehnologice, ci și de eforturile colective de a aborda provocările și de a valorifica oportunitățile de creștere și sustenabilitate.

Plantele aromatice și medicinale (PAM) reprezintă o componentă constantă a biodiversității naturale în multe țări din lume și contribuie semnificativ la sănătatea populației, economiile locale, conservarea integrității culturale și, în cele din urmă, la bunăstarea oamenilor, în special a persoanelor vulnerabile din mediul rural, precum vârstnicii, copiii și femeile. Cu toate acestea, amenințările asupra diversității genetice și supraviețuirii speciilor au crescut din cauza exploatării nesustenabile și a pierderii ha-

bitatelor și ecosistemelor. Progresul în farmacologie nu a fost însoțit de avansuri echivalente în cunoașterea distribuției, diversității genetice, ecologiei și conservării acestor specii. Capacitatea limitată de cercetare fundamentală și prioritizarea insuficientă a speciilor reduc eficiența strategiilor de gestionare a resurselor pentru aceste plante.

Tendențele actuale, care susțin agricultura ecologică și participarea activă a comunităților locale la conservarea și utilizarea durabilă a resurselor naturale, favorizează abordări inovatoare pentru utilizarea plantelor medicinale și aromatice. Acestea promovează metode mai participative, centrate pe nevoile locale și pe dezvoltarea durabilă a comunităților.

CONCLUZII

În prezent, în Republica Moldova se constată o lipsă de organizare eficientă a actorilor din lanțurile valorice ale subsectorului plantelor aromatice și medicinale (PAM). Totodată, producătorii agricoli se confruntă cu deficit de informații complexe, practice și aplicative referitoare la dezvoltarea sustenabilă a afacerilor cu PAM, modernizarea tehnologiilor de producere și procesare a materiei prime, marketingul produselor, crearea de valoare adăugată, implementarea sistemelor ecologice de producere și procesare, managementul operațional al afacerilor și asigurarea competitivității pe piețele interne și internaționale.

Subsectorul PAM poate deveni un pilon strategic pentru dezvoltarea rurală durabilă în Republica Moldova, în special pentru fermierii mici și mijlocii, datorită următoarelor aspecte:

- reducerea dependenței de culturi tradiționale cu volatilitate ridicată;
- valorificarea resurselor naturale regenerabile;
- stimularea exporturilor cu valoare adăugată ridicată;
- crearea de locuri de muncă și promovarea inovației în mediul rural;
- diversificarea surselor de venit pentru comunitățile rurale.

Astfel, practicarea afacerilor cu PAM în condițiile Republicii Moldova oferă fermierilor multiple avantaje, dintre care menționăm:

1. Subsectorul PAM este promovat de două asociații profesionale naționale – Asociația Cultivatorilor de Plante Aromatice și Medicinale „AROMEDA” și Asociația Cultivatorilor de Lavandă din Moldova, care necesită consolidarea capacităților pentru organizarea sectorului, dezvoltarea clusterului național prin cooperarea mediului antreprenorial cu cercetarea, inovația și extensiunea, precum și colaborarea cu autoritățile publice pentru crearea unui ecosistem sustenabil de activitate.
2. Cercetările aplicative și transferul eficient de informații, adaptate la reziliența climatică, sunt extrem de importante și solicitate de fermieri.
3. Succesul în comerțul internațional cu produse din PAM depinde nu doar de calitate aromelor, ci și de consistența tehnică, juridică și de marketing. Cele mai costisitoare greșeli nu provin din recoltare, ci din lipsa unei strategii și a unei organizări eficiente a actorilor din sector.
4. Subsectorul furnizează materie primă pentru industriile alimentară, farmaceutică, cosmetică, energetică (biomasă) și ușoară.
5. Republica Moldova este recunoscută pentru arome specifice apreciate pe piețele internaționale, însă acestea trebuie valorificate printr-o organizare impecabilă.
6. Majoritatea culturilor PAM permit mecanizare și nu necesită investiții semnificative în forța de muncă.

7. Afacerile cu PAM sunt practicabile pentru fermieri mici și mijlocii, oferind alternative reale de venituri și facilitând asocierea și cooperarea lor pentru integrarea în lanțurile valorice.
8. Culturi etero-oleaginoase cu nivel ridicat de rentabilitate permit utilizarea eficientă a factorilor de producție, cum ar fi terenul și mijloacele fixe.
9. Diversificarea bazei melifere contribuie la producerea de tipuri de miere cu cerere ridicată pe piețele internaționale, stimulând astfel exportul.

În concluzie, provocările actuale ale subsectorului PAM pot fi transformate în oportunități sustenabile și profitabile, cu condiția ca toți actorii din lanțurile valorice să coopereze și să se organizeze eficient, asigurând astfel dezvoltarea durabilă a clusterului național al industriei plantelor aromatice și medicinale.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. BALAN, I.; A. ZBANCĂ și V. URĂTU (2023). Benchmarking-ul afacerii de producere a lavandei în Republica Moldova. *Monitorul Fiscal*, nr. 3(80), pp. 59-68. ISSN-1857-3991. Disponibil: <https://monitorul.fisc.md/benchmarking-ul-afacerii-de-producere-a-lavandei-in-republica-moldova/>
2. BOTNARENCO, P. (2019). Evaluarea caracterelor productive la soiuri de trandafir aromatic (*Rosa damascena x Rosa gallica*). In: *Biotehnologii avansate – realizări și perspective: Simpozionul științific internațional*, ediția a 5-a, Chișinău, 21-22 octombrie 2019: teze. Chișinău, p. 140. ISBN 978-9975-56-695-7. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/140-140_12.pdf
3. CHISNICEAN, L. (2019). Negrilica de Damasc (*Nigella damascena L.*) – sursă de substanțe biologice active. In: *Biotehnologii avansate – realizări și perspective: Simpozionul științific internațional*, ediția a 5-a, Chișinău, 21-22 octombrie 2019: teze. Chișinău, p. 149. ISBN 978-9975-56-695-7. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/149-149_8.pdf
4. COTELEA, L. (2019). Efectul heterozis la hibridi F1 în trepte și complecși de *Salvia sclarea L.* In: *Biotehnologii avansate – realizări și perspective: Simpozionul științific internațional*, ediția a 5-a, Chișinău, 21-22 octombrie 2019: teze. Chișinău, p. 151. ISBN 978-9975-56-695-7.
5. GONCEARIUC, M. (2019). Cultivarea soiurilor de plante medicinale și aromatice în scopul diminuării impactului negativ al secetei. In: *Biotehnologii avansate – realizări și perspective: Simpozionul științific internațional*, ediția a 5-a, Chișinău, 21-22 octombrie 2019: teze. Chișinău, 2019, p. 154. ISBN 978-9975-56-695-7. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/154-154_10.pdf
6. GONCEARIUC, M.; L. COTELEA; Z. BALMUȘ; V. BUTNARAȘ; S. MASCOVTEVA et al. (2019a). The medicinal and aromatic plants varieties resistant to drought. In: *The Museum and Scientific Research: Scientific International Conference, the 26th edition, September 12-14, 2019: Book of abstracts*. Craiova: Edit. Antheo-DeGrafo ADV, nr. 6 /19, p. 53.
7. GONCEARIUC, M.; Z. BALMUȘ; L. COTELEA; V. BUTNARAȘ & P. BOTNARENCO (2019b). Diversity of the genotypes of *Origanum vulgare ssp. vulgare L.* and *Origanum vulgare ssp. hirtum lietsw.* In: *Life Sciences for Sustainable Development: the 18th international conference, 26-28 september: book of abstracts*. Cluj-Napoca, Romania, nr. 6, p. 18.
8. MELNIC, V.; E. PELEAH; A. ZBANCĂ; V. ȚÎȚEI; C. CIOBANU et al. (2024). Noul soi autohton de plantă aromatică și condimentară auriu 21 - *helichrysum italicum (roth) guss* sursă pentru producerea uleiurilor eterice și suplimentelor alimentare cu valoare adăugată în contextul schimbărilor climatice. In: *Știința în Nordul Republicii Moldova: realizări, probleme, perspective: conferința științifică națională cu participare internațională*, ediția 8, Bălți, 23-24 mai 2024. Bălți, pp. 277-281. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/277-281_30.pdf
9. ZBANCĂ, A.; S. PANUȚA; V. MOREI and G. BALTAG (2017). High value agriculture in the Republic of Moldova, comparative analysis and feasibility of investment. In: *Scientific Papers. Series Management, Economic Engineering in Agriculture and rural development*. University of Agricultural Sciences and Veterinary Medicine Bucharest, vol. 17 (1), pp. 473-478. eISSN 2285-3952. Disponibil: https://managementjournal.usamv.ro/pdf/vol.17_1/Art69.pdf
10. ZBANCĂ, A.; I. BALAN și V. URĂTU (2024). Fezabilitatea și dezvoltarea sustenabilă a sectorului plantelor medicinale în Republica Moldova. *Vector European*, nr. 1, pp. 58-67. ISSN 2345-1106. Disponibil: <https://doi.org/10.52507/2345-1106.2024-1.13>

11. ZBANCĂ, A.; V. MELNIC și D. STRATAN (2022a). *Tehnologii și inovații în sectorul plantelor aromatice și medicinale în contextul schimbărilor climatice*. Ghid. Chișinău: Print-Caro, 82 p. ISBN 978-9975-64-341-2. Disponibil: http://www.ucipifad.md/wp-content/uploads/2018/12/Ghid_Tehnologii-plan-te-aromatice- 2022_UCIPIFAD.pdf
12. ZBANCĂ, A.; V. MELNIC și D. STRATAN (2022b). *Exportul uleiurilor etero-oleaginoase în Republica Moldova*. Ghid practic. Chișinău: Print-Caro, 74 p. ISBN 978-9975-64-342-9. Disponibil: http://www.ucipifad.md/wp-content/uploads/2018/12/Ghid_Exportul-uleiurilor- 2022_UCIPIFAD.pdf
13. PADULOSI, S.; D. LEAMAN and P. QUEK (2002). Challenges and Opportunities in Enhancing the Conservation and Use of Medicinal and Aromatic Plants. *Journal of Herbs, Spices & Medicinal Plants*, vol. 9 (4), pp. 243-267. Disponibil: https://doi.org/10.1300/J044v09n04_01
14. TÜRKEKUL, B. and Ö. YILDIZ (2021). Medicinal and aromatic plants production, marketing and foreign trade. In: S. EKREN (ed.), *Medicinal and aromatic plants. Economics production agricultural utilization and other aspects*. Ankara: IKSAD Publishing House, pp. 3-43. ISBN 978-625-8007-73-2. Disponibil: <https://iksadyayinevi.com/wp-content/uploads/2021/11/MEDICINAL-AND-AROMATIC-PLANTS-Economics-Production-Agricultural-Utilization-and-Other-Aspects.pdf>

Conflict of interests

No competing interests were disclosed.

Paper history

Received 04.11.2025; Accepted 08.12.2025

Copyright: © 2025 by the author(s). This is an open access article distributed under the Creative Commons Attribution License (CC BY 4.0).